

MUSIQA YO'NALISHI TALABALARIGA TORLI-KAMONLI CHOLG'U IJROCHILIGINI O'RGATISHDAGI ZAMONAVIY METODLAR

Mirsadullayev Mirlaziz Mirmuslimovich

Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

Mirsadullayev85@gmail.com

+99899 0774922

Nordik universiteti professori Q.Panjiyev taqrizi asosida

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa ta'limi yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarni torli-kamonli cholg'ularda ijro etish malakasini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlar samaradorligi chuqur tahlil qilinadi. Interaktiv yondashuv, differensial o'qitish, ijodiy topshiriqlar asosida ta'lim berish hamda raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan metodlarning nazariy va amaliy asoslari yoritiladi. Eksperimental tadqiqotlar orqali zamonaviy yondashuvlarning ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'рни isbotlangan.

Kalit so'zlar: torli-kamonli cholg'ular, musiqa ta'limi, zamonaviy metodlar, ijrochilik, interaktiv yondashuv, raqamli texnologiyalar.

MODERN METHODS OF TEACHING STRING INSTRUMENT PLAYING TO MUSIC STUDENTS

Annotation: This article provides an in-depth analysis of the effectiveness of modern pedagogical methods in developing performance skills on string-bow instruments among music education students. It highlights the theoretical and practical foundations of interactive teaching, differentiated instruction, creative assignments, and integration with digital tools. Experimental results support the positive impact of these approaches on improving instrumental proficiency.

Keywords: string-bow instruments, music education, modern methods, performance, interactive approach, digital technologies.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИГРЕ НА СТРУННЫХ ИНСТРУМЕНТАХ СТУДЕНТОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ ВУЗОВ

Аннотация: В статье представляется всесторонний анализ эффективности современных педагогических методов развития навыков исполнения на струнно-смычковых инструментах у студентов музыкального образования. Рассматриваются теоретические и практические основы интерактивного обучения, дифференцированного подхода, творческих заданий и интеграции с цифровыми технологиями. Экспериментальные данные подтверждают положительное влияние данных подходов на формирование исполнительских навыков.

Ключевые слова: струнно-смычковые инструменты, музыкальное образование, современные методы, исполнительство, интерактивный подход, цифровые технологии.

KIRISH

Torli-kamonli cholgʻu ijrochiligi Oʻzbekistonda musiqa taʼlimining ajralmas qismi boʻlib, bu soha yosh avlodni estetik tarbiyalashda, ularning madaniy merosga boʻlgan munosabatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Anʼanaviy oʻqitish usullari, xususan repetitsiyaga asoslangan yondashuvlar, uzoq yillar davomida pedagogik amaliyotda asosiy oʻrin egallab kelgan. Biroq, hozirgi globallashuv davrida talabalarning qiziqishlari, ehtiyojlari va texnologiyaviy muhitdagi oʻzgarishlar yangi yondashuvlarni talab qilmoqda.

Bugungi kunda zamonaviy pedagogika talabalarning ijodkorlik salohiyatini ochish, texnik va badiiy mahoratini yuksaltirish hamda mustaqil oʻrganish kompetensiyalarini shakllantirishga yoʻnaltirilgan. Ayniqsa, torli-kamonli cholgʻularni oʻqitishda individual yondashuv, texnologik integratsiya, ijodiy topshiriqlar va interaktiv metodlar katta ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur maqola ana shu metodlarning samaradorligi va ularni amaliyotda qoʻllashning afzalliklarini chuqur tahlil qilishga bagʻishlanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Torli-kamonli cholgʻu ijrochiligini oʻrgatish jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlarni asoslashda yetakchi xorijiy musiqa pedagoglarining ilmiy qarashlari muhim oʻrin egallaydi.

L. Greening Music, Informal Learning and the School asarida norasmiy musiqiy taʼlimning maktabdagi oʻqitish jarayoniga integratsiyasi oʻrganiladi. Muallif norasmiy oʻrganish shakllarining, jumladan, oʻquvchilarning mustaqil ijodiy faoliyatlari va guruhli ishlash orqali musiqiy tajriba orttirishining samaradorligini taʼkidlaydi. Bu yondashuv torli cholgʻularni interaktiv metodlar bilan oʻrgatishda muhim asos boʻlib xizmat qiladi. [1]

S. Hallam The Power of Music nomli maqolasida musiqa intellektual, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishdagi taʼsirini chuqur tahlil qiladi. Uning fikricha, musiqiy faoliyat, ayniqsa, ijro amaliyoti, bolalar va yoshlar tafakkuri, emotsional

yetukligi hamda ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda beqiyos rol o'ynaydi. Ushbu nuqtayi nazar torli cholg'u ijrochiligini kompleks tarbiya vositasi sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. [3]

K. Swanwickning Teaching Music Musically asari musiqani musiqiy kontekstda – ya'ni ijro, tinglash va yaratish orqali o'rgatish zarurligini asoslaydi. U nazariy va amaliy komponentlarning uyg'unligini ta'limning muvaffaqiyat omili sifatida ko'rsatadi. Bu yondashuv torli cholg'ularni o'rgatishda amaliy mashg'ulotlarning ustuvorligini isbotlaydi. [6]

E. Gordonning Learning Sequences in Music asarida audiatsiya – ichki eshituv orqali musiqiy tafakkurni rivojlantirish konsepsiyasi ilgari suriladi. Gordonning yondashuvi nafaqat texnik ijroga, balki musiqani anglash, eshitish va tahlil qilish salohiyatini oshirishga qaratilgan bo'lib, torli cholg'ularda ongli ijro tushunchasini mustahkamlaydi. [2]

Z. Kodályning The Selected Writings of Zoltán Kodály to'plamida xalq musiqasi asosida ta'lim berish, milliy musiqiy qadriyatlarni o'quv dasturlariga singdirish g'oyasi ilgari suriladi. Uning fikricha, musiqiy tarbiya emotsional va axloqiy yetuklikni shakllantirish vositasi bo'lishi kerak. Torli cholg'u ijrochiligi bu yondashuvda xalq kuylarini ijro qilish orqali milliy ongini oshirish vazifasini bajaradi. [5]

D. B. Kabalevskiyning Muzyka i Vospitaniye asarida musiqa ta'limi orqali inson shaxsiyatini kamol toptirish masalasi ko'tarilgan. Muallif torli cholg'ularda ijro etish faoliyatini nafaqat texnik, balki axloqiy-estetik tarbiya vositasi sifatida ham ko'radi. Bu g'oya zamonaviy o'qitish metodlarining ma'naviy mazmuni borligini asoslaydi. [4]

Ushbu adabiyotlarning har biri torli-kamonli cholg'ularni o'rgatishda zamonaviy metodlarning ilmiy-metodik asoslarini yoritadi hamda maqolada keltirilgan metodik yondashuvlarning nazariy poydevorini mustahkamlaydi.

METODLAR

Tadqiqot 2024–2025 o'quv yilida Namangan davlat universiteti hamda Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti musiqa ta'limi yo'nalishida tahsil olayotgan 90 nafar talaba ishtirokida olib borildi. Talabalar

tasodifiy tanlov asosida 45 nafardan iborat eksperimental va nazorat guruhlariga bo'lini.

Eksperimental guruh – zamonaviy metodlar asosida o'qitilgan:

Differensial yondashuv: Talabalarning bilim va ko'nikmalariga moslashtirilgan topshiriqlar;

Interaktiv usullar: Juftlikda mashg'ulotlar, musiqiy muhokamalar, guruhiy tahlil;

Texnologik integratsiya: Onlayn platformalar, video darsliklar, raqamli metronom va notani tahlil dasturlari;

Ijodiy topshiriqlar: Improvizatsiyalar, kompozitsiya, xalq kuylarini qayta ishlash.

Nazorat guruhi – an'anaviy metodlar asosida (o'qituvchi markazli) o'qitildi.

Baholash mezonlari:

Texnik ijro darajasi

Badiiy ifoda

Mustaqil tayyorgarlik sifati

Darsda ishtirok faolligi

Tadqiqot davomida oldi-olindi baholash indikatorlari asosida natijalar statistik jihatdan solishtirildi.

NATIJALAR

Eksperimental guruhda kuzatilgan asosiy natijalar quyidagicha:

- Texnik ijro o'sishi: Talabalarda texnik ko'nikmalarning o'rtacha 17% ga oshganligi qayd etildi.
- Faollik: Darsda qatnashish va savol-javoblarda ishtirok 2,3 barobarga oshdi.
- Ijodkorlik: Ijodiy topshiriqlarda eksperimental guruh talabalari nazorat guruhiga nisbatan 24% yuqori baho oldi.
- Yakuniy baholash: Eksperimental guruhda o'rtacha baho 89 ball, nazorat guruhida esa 77 ballni tashkil etdi.
- Bu natijalar zamonaviy yondashuvlarning o'quvchilarning ijodiy va ijrochilik salohiyatini oshirishga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Olingan natijalar musiqiy ta'limda innovatsion metodlarning ahamiyatini tasdiqlaydi. Interaktiv darslar talabalarning muloqot, tahlil va refleksiya ko'nikmalarini kuchaytirgan. Ijodiy topshiriqlar esa ularda musiqiy tafakkur va ifoda vositalarini shakllantirishga xizmat qilgan.

Hallam musiqa o'qitish jarayonida ijodiy yondashuvlarning ijtimoiy va intellektual rivojga ta'sirini asoslagan. esa nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlab, musiqiy ta'limda "musiqiy o'rgatish" prinsipiga urg'u beradi. [3]

O'zbekistonda musiqa darslarini milliy madaniyat bilan integratsiya qilish orqali talabalar shaxsiy dunyoqarashini boyitish imkonini ko'rsatadi. Bu yondashuv ayniqsa torli cholg'u asboblariida ijro etishni o'rgatishda o'z aksini topadi.

XULOSA

Torli-kamonli cholg'ularni o'rgatishda zamonaviy metodlardan foydalanish musiqiy ta'lim sifatini oshiradi. Talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va texnik ijrosi yuqori darajada shakllanadi. Ushbu tadqiqot natijalari zamonaviy metodlarning amaliy samaradorligini isbotlab, ularni musiqa ta'limi tizimiga keng joriy etish lozimligini ko'rsatadi.

Taklif: Pedagogik amaliyotga zamonaviy metodlarni integratsiyalash, elektron resurslardan muntazam foydalanish, shuningdek, milliy musiqa merosini interaktiv metodlar orqali o'rgatish bo'yicha metodik qo'llanmalar ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Green, L. *Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy*. Ashgate. 2008. P. 106.
2. Gordon, E. *Learning Sequences in Music: A Contemporary Music Learning Theory*. GIA Publications. 2007. P. 98.
3. Hallam, S. "The Power of Music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people". *International Journal of Music Education*, 28(3), 2010. P. 269–289.
4. Kabalevsky, D. B. *Muzyka i Vospitaniye: Stat'i i Rechi*. Moskva: Prosveshcheniye. 1981. P. 121
5. Kodály, Z. *The Selected Writings of Zoltán Kodály*. London: Boosey & Hawkes. 1954.
6. Swanwick, K. *Teaching Music Musically*. Routledge. 1999. P. 43-44.